

Išeivis Audrius Plioplys stebisi amerikiečiais: „Dauguma nežino apie Stalino piktadarystes“

Rūta Mikšionienė „Lietuvos rytas“ 2018-11-13

“Mano istoriniai kūriniai buvo rodomi įvairiose parodose. Jie susiję su Stalino režimo žiaurumais. Tais darbais aš bandau šviesti Amerikos publiką, pasakoti apie šią baisią tragediją. Buvau labai nustebęs, kad dauguma amerikiečių visiškai nieko nežino apie Stalino piktadarystes“, – ištarė žinomas išeivijos mokslininkas ir menininkas Audrius Plioplys.

Vienas svarbiausių JAV gyvenančio neurobiologo A.Plioplio išradimų – visame pasaulyje naudojamos liemenės, kurios padeda cerebriniu paralyžiumi sergantiems vaikams išvengti plaučių uždegimo. Tačiau mokslininkui ne mažiau svarbūs ir jo meno kūriniai, kuriuose Lietuvos istorijos epizodus keičia spalvingi neuronų raštai. Autorius jų

nelaiko laisvalaikio pramoga ir nuolat eksponuoja įvairiose JAV galerijose. Šiuo metu 67 metų A.Plioplio darbus galima pamatyti naujajame Čikagos universiteto Žinių formavimo institute, o kita paroda atidaryta Niujorko Čelsio meno rajone įsikūrusioje galerijoje „SLA307“.

– Ar nesigailite, kad pasirinkote pirmiausia gydytojo, o tik paskui menininko kelią? – paklausiau A.Plioplio.

– Iš tiesų padariau dvi karjeras – meno ir neurobiologijos srityse. Ir abi jos man vienodai svarbios. Meno sėklą mano širdyje pasėjo vaikystės draugas Algis Časekas dar tada, kai gyvenau Toronte. Jis nuolat prisidarydavo nemalonumų. Būdamas vos 13 metų įsigijo motociklą, nors ir tuomet, kaip ir dabar, turi būti aštuoniolikos, kad galėtum jį vairuoti. Nereikia nė sakyti, kaip man buvo smagu važinėti su juo. Norėdami apsaugoti nuo Toronto gatvių tėvai jį sykį užrašė į meno programą. Kai aš pas jį užsukdavau, mačiau, kaip baltoje drobėje iš pradžių atsiranda linijos, po to – spalvos ir galiausiai – meno kūrinys. Negalėjau tam atsispirti. Pradedi nuo nulio, o baigi sukūręs neįtikėtiną grožį.

Ši meno sėkla pradėjo augti tuomet, kai mokiausi medicinos mokykloje. Pradėjau vis daugiau ir daugiau tapyti, lankytis galerijose ir muziejuose. Baigęs mediciną pajutau, kad padariau klaidą – turiu užsiimti menu.

Tačiau draugai įkalbėjo, kad bent užbaigčiau metų trukmės internatūrą Viskonsino universitete. Aš tai padariau ir mečiau mediciną. Persikėliau į Rytų pakrantę ir pradėjau kurti savo studijoje. Parodos, teigiami atsiliepimai – mano darbus pradėjo pirkti. Nebloga pradžia, ar ne?

Tačiau po trejų metų pradėjau jausti kaltę, kad turėdamas visas tas neurobiologijos žinias nieko nenuveikiau toje srityje, nepadėjau kenčiantiems žmonėms. Tuomet supratau, kad galiu rasti būdą suderinti savo meninius interesus ir neurobiologiją. Taigi medicinos srityje išdirbau keturias dešimtis metų. Ir menas visuomet buvo šalia.

– Jūsų kūriniai dažnai susiję ir su Lietuvos istorija. Sukūrėte darbų ciklą, skirtą lietuvių tremties į Sibirą 70-mečiui. Ar Niujorko lietuvių susivienijimo galerijoje „SLA307“ surengtoje parodoje yra tokių darbų?

– Ne. Niujorko paroda vadinasi „Sibilės: minties formavimasis“ (angl. „Sybils: The Formation of Thought“). Ten eksponuojamuose darbuose yra nuorodų į senovės graikų pranašystes ir į Michelangelo darbus.

Mano istoriniai kūriniai buvo rodomi kitose parodose. Jie susiję su Stalino režimo žiaurumais. Tai mano „Vilties ir Dvasios“ projektas ir kelios darbų serijos, kurios vadinasi „Sibiro sielos“. Tais darbais aš bandau šviesti Amerikos publiką, pasakoti apie šią baisią tragediją. Buvau labai nustebęs, kad dauguma amerikiečių visiškai nieko nežino apie Stalino piktadarystes.

– Jūsų darbų paroda neseniai atidaryta Čikagos universiteto Žinių formavimo institute (angl. „Institute on the Formation of Knowledge“). Kodėl tokioje keistoje vietoje?

– Jei kalbėsime apie Čikagos miesto ir apylinkių universitetus, su meno pasauliu labiausiai susijęs būtent Čikagos universitetas. Prieš penkerius metus atidarytas jam priklausantis Logano menų centras – tai 12 aukštų pastatas, kuriame vyksta visų meno sričių renginiai, parodos, koncertai.

– Todėl surengti savo darbų parodą Čikagos universiteto patalpose – didelė garbė.

Institutas – tarpdisciplininis universiteto padalinys. Jame dirba profesoriai iš įvairiausių fakultetų, nes instituto tikslas – paskatinti pačių įvairiausių mokslo sričių idėjų sąveiką. Taigi mano meno kūriniai čia puikiai tinka.

– Kodėl šiai parodai pasirinkote darbus su Kristijono Donelaičio „Metų“ tekstais? Kiek supratau, jie kinetiniai – juda ar sukasi. Nuotraukose mačiau, kad kai kurie jūsų darbai dar ir šviečia. Ar jums neužtenka tradicinių statiškų vaizdų?

– Visos instaliacijos pavadinimas yra „Atminties ciklai“. Jos centre, pačiame laiptų viršuje, yra mano kūrinys, kuris vadinasi „Donelaitis“. Jis yra maždaug 2,5 metro aukščio ir 1,2 metro pločio ir apsisuka tris kartus per minutę. Kūrinys atspausdintas ant permatomos medžiagos, todėl K. Donelaičio žodžiai yra matomi iš abiejų pusių.

– Šis kūrinys skirtas Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiui, todėl ir iškyla virš kitų parodos darbų.

– Visos instaliacijos pavadinimas nurodo, kad mūsų atminties ciklai sukasi atgal visą šimtą metų iki Lietuvos valstybės atsiradimo, du šimtus metų iki pirmojo lietuviško meno kūrinio, 400 metų iki pirmosios lietuviškos knygos ir

net keletą tūkstančių metų iki Lietuvos genčių ištakų. K.Donelaitis – puikus atskaitos taškas tiems atminties ciklams.

Nuo savo meninės karjeros pradžios išbandžiau daugybę įvairių raiškos būdų. 1978 metais surengtoje pirmoje personalinėje parodoje panaudojau langų ir durų šviesos sistemas ir garsą. Apie tokį raiškos būdą aš net parašiau airių dramaturgui Samueliui Beckettui, siūlydamas, kad jis parašytų pjesę visai be aktorių, o aš jai sukursiu langų, durų ir garsų sistemą.

Jis man atrašė, kad tai iš tiesų intriguojantis pasiūlymas, bet tuo metu turėjęs daug kitų įsipareigojimų. Po kelerių metų jis mirė. Taigi aš visuomet domėjausi pačiomis įvairiausiomis išraiškos priemonėmis.

– Esate atlikęs nemažai mokslinių tyrimų, parašęs solidžių darbų apie neurologiją. Kodėl pasirinkote būtent šią medicinos sritį?

– Kai pradėjau mokytis koledže, norėjau tapti fiziku teoretiku, kurio tyrimų sritis būtų atomo fizika. Čikagos universitetas buvo šios tyrimų srities avangarde. Aš norėjau sužinoti, iš ko sudarytas pasaulis.

Tačiau po pirmųjų metų koledže mane apėmė siaubas, nes sužinojau, kad man teks net du semestrus studijuoti biologiją.

Nuostabiausia buvo tai, kad profesorius Richardas Mintelis savo dalyką dėstė nepaprastai įdomiai. Kai jis pradėjo pasakoti apie centrinę nervų sistemą, aš buvau tiesiog užhipnotizuotas.

Kaip tai įmanoma, kad 100 milijardų ląstelių kolekcija gali sąveikauti tarpusavyje taip, kad sukurtų mąstymo procesus, sąmonę ir mus mus pačius – žmones.

Šie dalykai man pasirodė daug įdomesni nei bandymas sužinoti, kaip padarytas pasaulis. Taigi fiziką iškeičiau į neurobiologiją.

– Dirbdamas gydytoju daug pagelbėjote cerebriniu paralyžiumi sergantiems vaikams. O kokia jūsų menininko misija?

– Aš noriu kurti gražius ir judančius meno kūrinius, įtraukiančius žmones taip, kaip mane vaikystėje įtraukė draugo kuriamas peizažas. Esu įsitikinęs, kad šalia grožio kokybiškas menas turi turėti savyje ir gilesnių, konceptualių sluoksnių – mano meno kūriniai visuomet buvo konceptualios prigimties. Bėgant metams, tų sluoksnių vis daugėjo, jie klojosi vienas ant kito ir darėsi vis gilesni.

Meno kūrinys turi stimuliuoti ne tik akies tinklainę – protas ir dvasia taip pat turi būti įtraukti. Jei tai pavyksta, vadinasi sukūriau gerą darbą.